

La població pirinenca i el turisme estacional
Intervenció taula rodona, Sant Llorenç de Morunys. 2003
Ignasi Aldomà

El desenvolupament inicial de l'esquí

L'ús de l'esquí per al transport es remunta a molts anys i cal situar-lo especialment a la Lapònia. Com a especialitat esportiva apareix al països nòrdics al s.XIX..

- Es desenvolupen els primers concursos esportius (de fons i salts) a finals del XIX als països nòrdics.
- 1877 es funda l'Ski Club Christiania a Oslo
- 1924 Chamonix celebra els Primers Jocs Olímpics d'hivern i es crea la Federació Internacional d'Esquí.
- 1930: es reconeixen al costat de les especialitats nòrdiques les alpines: descens i habilitat.
- L'esquí s'introdueix a Catalunya el 1908 a partir de la creació de la secció d'esports de muntanya del Centre Excursionista de Catalunya: aquest anys es fan les primeres experiències als Rasos de Peguera amb esquís i materials suïssos.
- 1923-24: l'arribada del ferrocarril a la Molina hi impulsa l'esquí; el 1925 s'hi inaugura el xalet.
- 1943 s'inaugura el primer remuntador mecànic a la Molina per iniciativa de persones vinculades al CEC.
- 1962 es constitueix Telecables del Valle de Aran i 2 anys més tard s'inaugura Baqueira.
- 1967. S'inaugura Llessui que resta tancada des de 1983.
- 1985. S'instal·len els primers canons de neu a la Molina.

Un previ: Condicions físiques per a la implantació i desenvolupament de les estacions d'esquí alpí.

L'èxit d'una estació d'esquí depèn en primer lloc de la idoneïtat física del domini. Resulta especialment cert per al Pirineu, en el qual les condicions per a la pràctica de l'esquí alpí no són les més idònies. El fiasco d'algunes estacions com Llessui és la mostra evident d'aquestes insuficiències.

*Condició fonamental d'èxit: l'enneuament.
(veure quadre sobre l'enneuament)*

A manca de dades sistemàtiques sobre l'enneuament es té en compte criteris topogràfics:

- Altitud superior als 1.500 metres en les orientacions nord, tot i que es recomana superar els 1800.
- Orientació (conservació de la neu, incidència dels vents).

Una altra condició són les condicions topogràfiques com a domini esquiable:

- Pendants entre el 10 i 60%.
- Superfície superior a les 100 hectàrees.

Per al qualificació comparativa dels dominis, a més a més:

- .Unitarietat del domini i convergència de les seves vessants cap a una àrea de recepció suficient.
- .Qualitat i varietat en grau de dificultat de les pistes.
- .Tipus de terreny sense punts singulars que exigeixen importants alteracions.
- .Enneuament observat junt amb d'altres informacions meteorològiques.
- .Accessibilitat especialment per carretera.
- .Possibilitat de base urbanitzables a peu de pista.
- .Inversions necessàries en accessos, condicionament de pistes i urbanització.
- .Impacte socioeconòmic del domini sobre l'entorn.

En principi es podria determinar de manera científica quins són aquells indrets que reuneixen unes millors condicions per a la pràctica de l'esquí. Es un exercici que s'ha realitzat: estudi ICONA per a tot el Pirineu i estudi DGTransports, "Pla d'Ordenació d'estacions de muntanya al Pirineu Català", 1981, *Criteris bàsics per a la selecció de dominis esquiables*.

Veure gràfic resultat de l'estudi sobre àrees esquiables.

Després de les condicions físiques s'han de crear les infraestructures; venen les empreses. Infraestructures i tipus d'estacions d'esquí alpí.

Els models d'estació d'esquí són diversos, però el model de referència ha estat un:

Els francesos desenvolupen als anys 1960 als Alps un model d'"estació integrada", que optimitza l'atracció.

- Domini orientat al nord.
- Ruta d'accés fins a peu del domini.
- Grans aparcaments d'arribada.
- Allotjaments i serveis entre l'aparcament i l'estació.
- Punt de sortida dels teleselles i telearrossegaments darrera els apartaments i les seves terrasses.

A l'hora de la veritat, les estacions del país es queden més enrera i presenten tres tipologies

	Freqüentació	Domini esquiable	Infraestructures complementàries	Exemple estacions
Parc de neu	Desplaçaments diaris	Reduït; amb canons de neu. Sense teleselles. Importància pistes de poca dificultat	Serveis mínims: restauració. Bona accessibilitat en vehicle.	Rasos de Peguera, Ull de Ter
Estació de cap de setmana	Desplaçaments de cap de setmana	Domini relativament reduït, però variat quant a dificultat	Allotjaments no forçosament a peu de pistes. Almenys bona dotació de serveis a les poblacions pròximes.	Major part del Pirineu
Centre d'estada	Estades d'una setmana	Gran domini amb una gran diversitat d'oferta de pistes	Allotjaments concentrats a peu de pistes. Nucli residencial amb una gran oferta	Alps del Nord

L'esquí alpí ha tingut un impacte econòmic i social interessant per a l'economia de muntanya:

Determinades activitats econòmiques es veuen directament impulsades pel turisme:

Les relacionades amb el desplegament d'una determinada activitat per part del turista:

- Monitors d'esquí i de les diverses activitats esportives, classificats habitualment dins l'àmbit de l'educació o, més específicament, "serveis recreatius i culturals".
- Els guies relacionats amb descoberta cultural, més clarament dins l'apartat anterior.
- Els guies d'activitats nàutiques, aeronàutiques o altres, que poden figurar en

Vinculades a l'acolliment:

- Serveis d'allotjament: hostaleria, cases de colònies, balnearis,...
- Serveis afins a l'acollida: restauració, bars, bars amb espectacles.

Serveis relacionats amb l'organització:

- Les organitzacions de promoció del turisme i altres "institucions turístiques", que figuren habitualment dins l'àmbit de la "sanitat i assistència social".
- Transports de viatgers, agències de viatge; classificats dins l'àmbit dels transports.

Indirectament la pràctica de l'activitat turística mobilitza d'altres sectors econòmics:

- Construcció. L'activitat constructiva té una major o menor incidència segons el model d'acolliment adoptat. No solament implica el sector més estricte del totxo, implica també les indústries i serveis vinculats amb els materials de construcció, construccions metàl·liques, fusteria; això a banda dels serveis immobiliaris, disseny, comerços de mobles i articles de la llar, jardineria, ...
- Diferents tipus de serveis públics i privats: en funció del volum i permanència de la població turística, augmenta quantitativament i qualitativament la demanda relacionada amb els comerços o serveis de reparacions. També poden créixer determinats serveis públics: manteniments, esports, assistència sanitària,...

El turisme impulsa el creixement econòmic i la urbanització

El turisme ha esdevingut factor essencial i gairebé únic de desenvolupament.

- La captació d'un volum important de clientela turística (turisme de masses) com a clau de creixement.
- El turisme vinculat a un creixement urbà i urbanitzador.
- El turisme únic sector capaç de generar llocs de treball i augmentar les rendes. (fixar la població).
- L'activitat turística com a element d'atracció de nous residents i de població jove.
- El turisme una alternativa a l'abast de tots els Pirineus (?).

Importància de l'esquí per a desestacionalitzar el turisme

Els efectes econòmics i socials varien molt en funció:

- Definició d'una imatge turística i una oferta atractiva.
- Capacitats per a trencar amb l'estacionalitat.
- Característiques i nivell econòmic de la clientela turística.
- L'hoteleria convencional en relació a la segona residència i altres fórmules d'acolliment.
- Capacitat i encert en la creació de nova ciutat.

La incidència econòmica i social de l'esquí té els seus matisos

La incidència de l'esquí es concentra als grans complexos (que són els qui reuneixen millors condicions de partida).

Fins i tot en els grans complexos la incidència es produeix en un radi limitat (uns 20 quilòmetres).

En el fons de què parlem: instal·lacions esportives o projecte immobiliari ?

Els projectes d'estacions d'esquí han anat acompanyats de projectes immobiliaris: hoteleria i/o segona residència a peu de pistes.

- Pràcticament totes les estacions neixen amb una urbanització a peu de pistes (facilitada en el moment dels projectes singulars de l'època Fraga). Si no la han tingut ha estat per problemes de legalitat urbanística.
- Baqueira neix amb una urbanització a peu de pistes i demana insistentment una urbanització a Beret (prevista en els plans inicials) per a desenvolupar el domini.

Es perquè hi ha un model ideal d'estació alpina, que té una major atracció per a la clientela de l'esquí i garanteix una major rendibilitat per a l'estació?.

- Es dubtós perquè a Boí-Taüll no es troba precisament a peu de pistes.
- En tot cas, per molt que hi aspirin, moltes estacions pirinenques no poden arribar a ser centres d'estada (per les pròpies condicions i per les limitacions de la clientela).

Es perquè en el fons la rendibilitat de les estacions d'esquí rau en el negoci immobiliari?

Potser no ha estat així en el passat; però de fet cada cop més serà així:

- L'explotació dels dominis esquiables al Pirineu francès es troba de fet a mans públiques, tret d'una estació, a mans d'un constructor.
- Al Pirineu meridional l'administració sembla destinada a actuar com a alternativa al fracàs de l'activitat privada: Núria, la Molina, Port del Comte i altres casos no reeixits pels tràmits: Tuca, Llessui.
- Darrerament les noves estacions o repeses d'estacions neixen de la mà de companyies "constructores" o "promotores immobiliàries": Boí-Taüll neix aparellada als interessos de la immobiliària Confort; Superespot és repesa per la constructora Copcisa, el projecte de revitalització de Llessui es vincula amb una empresa immobiliària.

La tendència al creixement residencial i els reptes

Tendències vinculades a la segona residència	Alternativa, repte
Alternatives a l'opció de la 2a residència	
Els grans projectes turístics (estacions d'esquí alpí, golf,..) van indefectiblement acompanyats del seu creixement residencial.	No hi ha altres fórmules per assignar les rendes generades per l'allotjament als productes pròpiament turístics?. Capacitats d'intermediació pública.
La segona residència en propietat s'imposa sobre els apartaments de lloguer o l'hostaleria convencional (amb la conseqüent pèrdua de possibilitats de renda de la població local i un augment extraordinari del consum de sòl).	Els documents urbanístics haurien de servir per a orientar i delimitar les formes de l'allotjament (turístic)?.
Els capitals locals queden relativament al marge de les rendes procés de creixement residencial i, com a molt, obtenen algunes plusvàlues de la transformació del sòl.	Es pot explotar el creixement residencial com a alternativa de creixement econòmic i treure'n el major rendiment local?. Ritmes de creixement, capacitats dels agents.
La correcció d'uns impactes locals negatius	
L'ocupació dels fons de vall i dels entorns urbans que són les terres més fèrtils és la manera lògica d'expansió residencial	Es poden aplicar criteris de salvaguarda de terres fèrtils a l'hora de determinar els creixements urbans?.
La demanda urbana es decanta per les fórmules d'ocupació poc denses i els espais oberts.	Com es concilia l'urbanisme local amb les pressions dels promotors i els estereotips (el planejament resulta fonamental).
La demanda residencial planteja necessitats a nivell de programes i models constructius en contradicció amb les tradicions locals.	Com el planejament encaixa les formes urbanes del creixement i com més enllà del planejament es mantenen l'harmonia i equilibri en les edificacions.
Un límit al creixement residencial	
La diversificació de les destinacions i la millora de les rendes porta a una disminució de l'ús de les segones residències i a la seva expansió.	Hi ha fórmules per a posar en el mercat (almenys per a ús) els allotjaments poc o gens ocupats.
Les diverses tendències conflueixen en una demanda creixent d'espai residencial.	Hi ha una autoritat (urbanística) capaç de limitar el creixement residencial ?.
La desmesura del creixement residencial comença a amenaçar en alguns indrets els factors d'atracció residencial i/o turístic (congestió, sorolls, deterioració del paisatge,..)	El cicle de maduració i senectut dels productes turístics és cert?, resulta inevitable?.